

بسمه تعالی

ترم اول

مدرس : استاد الیاس هاشمی بواناتی زاد الله توفیقاته

نکته هایی قبل از ورود به بحث :

۱. علم نحو یکی از اقسام «علوم عربیه»^۱ است.

۲ و ۳. تاریخ تولد علم نحو چه زمانی است و علم نحو توسط چه کسی متولد شد؟ بعد از گسترش دین مقدس اسلام و رسیدن آن به خارج از شبه جزیره ی عربستان و وارد شدن مسلمانان غیر عرب به آخرین دین الهی این واژه وجود داشت که آن ها چون به قواعد عربی آشنا نبودند مفاهیم عربی، قرآن و احادیث معصومین علیهم السلام را نتوانند درست درک کنند و در گفتار دچار خطا و اشتباه شوند. اولین کسی که آسیب فوق را شناسایی کرد وجود مقدس امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام بود؛ علم نحو برای جلوگیری از آسیب مطرح شده توسط ایشان متولد شد.

۴. امروزه چه کتاب هایی در زمینه ی علم نحو وجود دارد؟ به طور کلی می توان کتاب هایی که درباره ی علم نحو وجود دارد را به سه دسته تقسیم کرد :

- **مقدماتی** (= کتاب هایی که برای ورود و آشنایی طلبه به علم نحو هستند) ؛ مانند : هدایه (= الهدایة فی النحو)، شرح انموذج، شرح عوامل فی النحو، عوامل ملاً محسن و الفوائد الصمدیة.^۲
 - **متوسطه** (= اندکی تخصصی تر) ؛ مانند : الفیه ی ابن مالک، شرح ابن عقیل، شرح النهج المرضیة (= معروف به سیوطی)، شرح اشمونی و حاشیه ی معروف آن یعنی حاشیة الصبان علی شرح الأشمونی، شرح اوضح المسالك (تألیف ابن هشام انصاری).
 - **پیشرفته** : (= تخصصی و مرحله ی عالی) ؛ مانند : شرح کافیه ی مرحوم رضی رجمه الله^۳، مغنی اللیب^۴ و
۵. علم نحو دانشی است که به سبب دانستن آن ها حالات های آخر کلمات (= واژه ها) و راه ترکیب (= چینش) آن ها با یکدیگر دانسته می شوند.

^۱ «علوم عربیه» یک عنوان کلی است که تحت آن مصادیقی وجود دارد ؛ مانند : علم تجوید، علم لغت، علم صرف، علم نحو و

^۲ البته برخی از متخصصین بر این باورند که کتاب ارزشمند «الفوائد الصمدیة» باید در سطوح عالی و یا متوسطه تدریس شود.

^۳ این کتاب از کتاب های معتبر علم ادبی در نحو است.

^۴ در حوزه های امروزی کتاب «مغنی الأدیب» که خلاصه ی کتاب «مغنی اللیب» می باشد تدریس می شود.

چند قاعده ی کلی در علم نحو^۱ :

۱. هر فاعلی مرفوع است : جَلَسَ عَلِيٌّ
۲. هر مفعولی منصوب است : نَصَرَ عَلِيٌّ مُحَمَّدًا
۳. هر مضافُ الیه مجرور است : جَلَسَ ابْنُ عَلِيٍّ
۴. هر مبتدایی مرفوع است : عَلِيٌّ جَالِسٌ
۵. هر خبری نیز مرفوع است : عَلِيٌّ جَالِسٌ

^۱ . همه ی این موارد در جلسه های آینده به طور دقیق مطرح و بررسی خواهند شد. ان شاء الله